

Abstract voor conferentie over bewustzijn bij dieren van de Nederlandse Vereniging voor Wetenschapsfilosofie, 12 mei 2006.

Titel:

**Het recente gebruik van gebaren door de beroemde gebarende chimpansees:
Consequenties voor bewustzijn.**

In het debat over bewustzijn bij dieren en de evolutie van bewustzijn is het van belang het onderscheid van de Britse filosoof Ned Block te maken tussen *access consciousness* en *phenomenal consciousness*. Phenomenal consciousness (door de Nederlandse bioloog Wim van der Grind ervaringsbewustzijn genoemd) betreft de ervaringsaspecten van mentale toestanden, terwijl met access consciousness de meer cognitieve aspecten van bewustzijn worden bedoeld. Mijn positie is dat phenomenal consciousness bij tenminste alle gewervelde dieren kan worden aangetroffen, terwijl access consciousness een evolutie laat zien die vooral bij de mens tot bloei is gekomen. Vanuit mijn interesse in bewustzijn bij dieren heb ik in de VS een promotie-onderzoek verricht met chimpansees die door de psychologen-echtparen de Gardners en Fouts vanaf de jaren '60 gebaren waren geleerd om mee te communiceren. Hieronder bevond zich ook de wereldberoemde Washoe. Van deze chimpansees werd beweerd dat ze gebaren als HURT en CRY gebruikten om hun gevoelens en gedachten mee te beschrijven. In mijn onderzoek analyseerde ik 22 uur gefilmde gebaren-interacties tussen de chimpansees en hun menselijke verzorgers. De resultaten van deze analyses waren als volgt. De chimpansees gebruiken voornamelijk object en actie gebaren, combinaties van gebaren vertonen geen semantische of syntactische structuur en de chimpansees gebaren overwegend vanuit een acquisitieve motivatie: om objecten en activiteiten van de mens te verkrijgen. Van taal is geen sprake. Het gebruik van gebaren door chimpansees heeft geen nieuwe inzichten gegeven in het ervaringsbewustzijn van deze apen, omdat ze hun ervaringen niet uitdrukken in symbolen. De conclusies van mijn studie sluiten aan bij de recente inzichten in de primatologie, die als volgt zouden kunnen worden samengevat: er zijn uiteraard veel overeenkomsten tussen mensen en andere apen, maar er bestaan desondanks ook belangrijke kwalitatieve verschillen in cognitie en bewustzijn. Mijn onderzoek heeft verder wetenschapsfilosofische relevantie m.b.t. de problemen en valkuilen in de gebruikte methodologie in dit type onderzoek en de soms ongefundeerde conclusies die te horen zijn in het debat over taal bij apen.

De lezing zal opgeluisterd worden met videofragmenten van de gebarende chimpansees.

Dr. Esteban Rivas, Amsterdam

apes@rivas.demon.nl